

UDK 811.163.6'373.611

Irena Stramljič Breznik

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru

irena.stramljic@um.si

UNIVERBIZACIJA (POENOBESEDENJE) V SLOVENSKEM BESEDOTVORNEM SISTEMU

Prispevek utemeljuje potrebo po vključitvi besedotvorne univerbizacije v slovenski besedotvorni sistem, ker se z njo pri tvorbi samostalnika rešujejo nekatere vrste tvorjenk, ki so ostale na obrobju tvorbenega raziskovanja, sodobna jezikovna raba pa kaže na njihov porast. Hkrati pa je predlagana terminološka ureditev z rabo domačih izrazov *poenobesedenje* in *poenobesedenka* za vzporedna prevzeta izraza *univerbizacija* in *univerbat*.

Ključne besede: univerbizacija, besedotvorje, terminologija, samostalnik

This article argues for the inclusion of univerbation into the Slovene system of word formation, because the term explains certain categories of complex words that have so far received relatively little attention despite their increased use. The Slovene words *poenobesedenje* and *poenobesedenka* are proposed as replacements for the borrowings *univerbizacija* and *univerbat* in order to fill gaps in Slovene terminology.

Keywords: univerbation, word formation, terminology, noun

1 Terminološko-teoretične sledi univerbizacije v slovenistiki

Pregled temeljnih monografskih opisov slovenskega besedotvorja (Bajec 1950–1959; Toporišič ⁴2000; Vidovič Muha ²2011) kaže, da v njih univerbizaciji ni bilo posvečene večje pozornosti.

Obsežnejšo razpravo, ki prinaša metodološki pristop in smernice za opis univerbizacije tako v posameznem jeziku kot tudi za primerjalni opis v slovanskih jezikih, je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja v slovenistično jezikoslovje prispevala poljska jezikoslovka Danuta Buttler (Buttler 1977: 435–48). Po njenem mnenju analiza univerbizacije v posameznem jeziku mora voditi k ugotovitvam o: (a) besednovrstnosti univerbizmov;¹ (b) tipologiji besednih zvez, pretvarjajočih se v lekseme; (c) obrazilni specializaciji za univerbizacijo; (č) aktivnosti tvorbenih postopkov pri nastajanju univerbiziranih poimenovanj; (d) razmejitvi univerbizacije od modelnega oblikoslovnega besedotvorja. Medtem ko mora protistavno opazovanje univerbizacije med sorodnimi jeziki prinesiti spoznanja o: (a) skupnih in specifičnih univerbizacijskih obrazilih; (b) istosti ali pomenski različnosti univerbiziranih tvorjenk; (c) primerljivosti besedotvornih

---

¹ V slovenskem povzetku avtoričine razprave je prvič uporabljen termin *univerbizem* za tvorjenko, ki je rezultat univerbizacijskega postopka.

postopkov univerbizacije ali njihovih specifičnosti v posameznem jeziku. Prispevek za slovenistiko predstavlja tudi terminološki prirast, saj je razširil specifično izrazje: ob *univerbizaciji* je v slovenskem povzetku uporabljeno še slovensko poimenovanje *poenobesedenje*, tvorjenka kot rezultat univerbizacije je, sledeč poljskemu terminu, poimenovana eno- (*univerbizem*) in dvobesedno (*univerbizirano poimenovanje*), za obrazila pa se je uporabil termin *univerbizacijska obrazila*.

Poenobesedenje kot iztočnico brez mednarodne vzporednice uporabi kasneje tudi Toporišič (1992: 187) v dveh pomenih:

1. Nastanek ene besede iz dveh ali več besed, npr. *seveda* iz *se ve, da*. – Prim. sklapljanje.
2. Zamenjava dvo- ali večbesednega poimenovanja z enobesednim po besedotvornem postopku, npr. *nedovršni glagol* > *nedovršnik*, *cesta za avte* > *avtocesta*, *drugi/nišji predsednik* > *podpredsednik*.

Iz primerov se vidi, da je prototipni primer za današnje pojmovanje univerbizacije le prvi primer pod točko 2, medtem ko druga dva ne ustrezata. Prvi pomen pa kaže na razumevanje *poenobesedenja* v (pre)širokem pomenu kot rezultat katerega koli besedotvornega postopka, katerega rezultat je tvorjenka.

V vseh izdajah slovnice, tudi v zadnji (Toporišič ⁴2000), pa termina *poenobesedenje* ali *univerbizacija* ne najdemo.

Na *poenobesedenje* (*univerbizacijo*), s katerim priraščajo leksemi, za katere je pogosto značilna inherentna pogovornost, ki pa jo tak izraz sčasoma lahko tudi izgubi in se nevtralizira, je v kontekstu leksikalnega pomenoslovja opozorila tudi Vidovič Muha (2000: 100). Postopek *poenobesedenja* opiše kot opustitev jedra besedne zveze oz. možnost njegovega morfemiziranja.²

Pojave univerbizacije v slovenščini je z vidika slovensko-poljske protistave v treh prispevkih predstavila Wtorkowska. V prvem avtorica (Wtorkowska 2009: 151–61) na podlagi poljske teorije predstavlja pojave univerbizacije v slovenščini, ki najpogosteje nastajajo s sufiksacijo (npr. *kopirec* ← *kopirni stroj*, *tiskovka* ← *tiskovna konferenca*, *brezplačnik* ← *brezplačni časopis*) in tudi z elipso (*Bavarski* ← *Bavarski dvor*, *tatarski* ← *tatarski biftek*).³ Nato pa predstavi še nekatere posebnosti tako nastalih tvorjenk, kot so možna sprememba spola (*bolniška* ← *bolniški dopust*), rezultat tvorbe so lastna in občna imena (*Blej(e)c* ← *Blejsko jezero*; *mariborčan* ← *vlak za Maribor*), opažena je

² Avtorica (Vidovič Muha 2000: 101) navaja naslednje tipe, za katere dodajamo le vzorčni primer: poimenovanja študentov (*biolog* 'študent biologije'), izdelek glede na snov (*baker* 'posoda iz bakra'), pasme živali (*belgijec* 'konj belgijske pasme'), širše znani termini (*deci* 'deciliter'), prevozna sredstva (*dolenjec* 'vlak za Dolenjsko'; *spalnik* 'spalni vagon'), pridelki (*vipavec* 'vino iz Vipave'), osebe, poimenovane po podjetju (*smeltovec* 'delavec v tovarni Smelt'), znamke avtomobilov (*fičko* 'avtomobil znamke Fiat'), poimenovanja iz krajev (*eldeesovec* 'član stranke LDS'), igranje določenih iger (*biljardirati* 'igrati biljard'), leksemi iz (stvarnih) lastnih imen (*kalodont* 'pasta za zobe po znamki Kalodont').

³ V slovenskem besedotvorju je ta tip pojmovan drugače, in sicer kot posebna vrsta izpeljave, imenovane konverzija (Toporišič 2000: 157–58).

večpomenskost takih tvorjenk (npr. *podiplomec* 1. ‚podiplomski študent‘, 2. ‚dom za podiplomske študente‘, 3. ‚podiplomski študij‘) in možna njihova variantnost (npr. za *kemični svinčnik*: *kemičnik*, *kemik* in *kemični*).

V drugem (Wtorkowska 2010: 105–15) primerjalno predstavi poenobesedenja s posamostaljanjem (*tatarski biftek* → *tatarski*, *Filozofska fakulteta* → *filozofska*). Poleg redkejših sprememb spola tako nastalih tvorjenk (*porodniški dopust* (m) → *porodniška* (ž)), lastnoimenskosti (*Kongresni trg* → *Kongresni*) opozori še na možnost homonimije (*Kranjska* ← *mesto Kranjska Gora* in *kranjska* ← *kranjska klobasa*).⁴

V tretjem (Wtorkowska 2011: 27–38) pa prikazuje izbrane procese univerbizacije v obeh jezikih, ki so lahko vzporedni (pol. *Morze Adriatyckie* → *Adriatyk* je primerljivo v slo. *Jadransko morje* → *Jadran*) in pri katerih gre pogosto za krajšanje podstavnega pridevnika. Obstajajo pa tudi tvorbeno različni pojavi, npr. pol. *koń arabcki* → *arab* proti slo. *arabski konj* → *arabec*, ker gre v slovenščini za krajšanje podstavnega pridevnika in nato sufiksacijo (v danem primeru z *-ec*). Wtorkowska (2011: 36–37) ugotavlja, da sta primerjalno s poljščino za slovenščino tipičnejši sufiksacija ali substantivizacija (pol. *lewis*, *teksasy*, *kontakty* proti slo. *leviske*, *bizeljčan*, *štajerka*, *kranjčan*; *glasbena*, *plesna*). Nastali univerbizmi so večinoma ekspresivni in pogosto vstopajo v homonimna razmerja z že obstoječo leksiko.

V okviru pojava konverzije v slovenščini, ki se širi tudi s prevzemanjem leksike, je Žele (2015: 65–77) predstavila konverzijo v razmerju do univerbizacije. Ugotavlja, da konverzijo ali sprevrženje kot vrsto izpeljave obravnava že Toporišič (2000: 157), hkrati pa jo je mogoče obravnavati kot možni zaključni del poenobesedenja z izpustom (*lepota* ← *ženska z lepoto*). Tako poenobesedenje kot konverzijo družijo izrazna gospodarnost, vendar poenobesedenje zahteva tudi popolno ohranitev pomena (*osebna izkaznica* → *osebna*), medtem ko konverzija z leksikalizacijo lahko izgubi del motivirajočega pomena. S tem je posredno opozorila, da ni vsaka konverzija tudi tip univerbizacije v ožjem smislu.⁵

2 Izhodišča za terminološki in teoretični pristop k univerbizaciji v slovenščini

Pregled južnoslovanske lingvistične tradicije vključno s spoznanji o univerbizacijskih procesih v češčini (Čermák 2012: 194–95) in slovaščini (Palková 2015: 281–356) ter izsledki slovenske gradivne analize omogočajo temeljni premislek o pristopu k obravnavi univerbizacije tudi v slovenščini.

⁴ V tem primeru zaradi različnih začetnic le za homofonijo.

⁵ Omeniti velja še niz diplomskih del, nastalih pod mentorstvom A. Žele, ki so namenjene pregledu pomenotvorno-besedoslovnih lastnosti strokovnega izrazja določenih področij, kot so nogomet, učenje klavirja, filma, obnovljivih virov in bibliotekarstva, v katerih je mogoče najti tudi primere poenobesedenk. Eno izmed del je eksplicitno namenjeno vprašanju poenobesedenja (Anželj 2015).

2.1 Terminologija

Terminološka heterogenost kot odraz različnega razumevanja procesa in rezultata tega, kar naj bi bilo univerbizirano, je značilna za večino slovanskih jezikov. V južno-slovanskih jezikih in še posebej v srbokroatistiki je od konca 60. let prejšnjega stoletja do danes opažena terminološka dvojnost pri imenovanju postopka tvorbe, saj se uporabljata termina *univerbizacija* ali *univerbacija*. Rezultat postopka pa je pogosto opisan z večbesednimi izrazi, kot so *univerbizovana imenska izvedenica*, *univerbizovana forma*, *kraća forma* ali *varianta sintagmatskog naziva* oz. se uporabljajo enobesedni izrazi *univerb*, *univerbat*, *univerbizam* in celo *univerbacija*, ki je prekriven s poimenovanjem postopka in kot tak še najmanj primeren (Milašin 2017). Terminološka različnost skriva tudi različno razumevanje univerbizacije, od pomena v najširšem smislu kot postopka katerega koli poenobesedenja, ki ne ločuje univerbiziranih od neuniverbiziranih tvorjenk, do ožjega pomena, ki razume izpridevniško samostalniško tvorjenko, nastalo iz podredne samostalniške besedne zveze s pridevniškim prilastkom.

Podobna terminološka neenotnost kot rezultat konceptualne različnosti pri razumevanju univerbizacije je tipična tudi v slovaškem jeziku (Palková 2015: 293–95), v katerem se ji začne namenjati sistematična pozornost šele v 70. letih prejšnjega stoletja, nato pa se nadaljuje v drugi polovici 80. let 20. stoletja.⁶ Tudi v slovaščini se je termin *univerbizacija* kot poimenovanje za proces (sicer redko) uporabil tudi za poimenovanje rezultata, tj. tvorjenke. Tudi med enobesednimi izrazi velja velika pestrost, saj avtorica navaja *univerbismus*, *univerbizat*, *univerbat*, *univerbum* in *univerbem*. Slednja dva sta po oceni avtorice zelo redka, *univerbismus* je precej razširjen, vendar manj primeren, ker je zaseden s poimenovanji gibanj, ideologij in smeri. Pri dvojici *univerbizat* in *univerbat* ji je terminološko bolj utemeljen zadnji, ker vzpostavi analogijo s terminologijo na osi *motivant – motivat* v okviru teorije motivacije tako, da se *univerbizacijski motivant* uporablja za besedno zvezo, ki je izhodišče univerbizacije, in *univerbizacijski motivat* oz. *univerbat* za enobesedno poimenovanje kot rezultat univerbizacije. *Univerbat* je v odnosu do izraza *univerbizat* tudi ekonomičnejši in po nastanku tvorbeno primerljiv z nastajanjem drugih leksemov enakega tipa v slovaščini.

Kot je bilo uvodoma ugotovljeno, sta v razpravi Buttlerjeve (1977) za slovenščini predlagana za postopek tvorbe termina *univerbizacija* s slovensko vzporednico *poenobesedenje*, sprejeto pri Toporišiču (1992), Vidovič Muhi (2000) in obeh izdajah slovarja SSKJ 1 in SSKJ 2 ter v Sicherl, Žele (2012). Iz omenjene poljske razprave v slovenskem povzetku ostajata tudi poimenovanji za rezultat postopka, in sicer *univerbizirano poimenovanje* in *univerbizem*, ki v nobeni od kasnejših slovenskih razprav nista bili uporabljeni. Smiselno bi bilo ohraniti mednarodni termin *univerbizacija* in slovensko

⁶ Univerbizacijo v sodobni slovaški leksiki (Horecký idr. 1989: 298–306) v okviru semantičnih in stilističnih razvojnih tendenc umeščajo kot dejavnik, ki kaže težnjo k demokratizaciji jezika. Univerbizacija je prepoznana kot vse bolj razširjen in produktivni tip nastajanja leksike, spodbujen z jezikovno-družbenimi pojavi (povečano število aktivnih uporabnikov knjižnega jezika, povečan delež govornih prvin v pisni komunikaciji, vpliv jezika množičnih medijev in oglasov).

vzporednico *poenobesedenje* s pogojem, da ju definicijsko zamejimo v ožjem smislu kot proces, postopek nastajanja nove besede iz stalne besedne zveze.

Ostaja še vprašanje, kateri termin uporabiti za rezultat postopka. V skladu z razumevanjem poenobesedenja v najožjem smislu se v slovenski lingvistični terminologiji kot najprimernejši predlaga termin *poenobesedenka*, za vzporedni prevzeti enobesedni izraz pa je na voljo več možnosti. Južnoslovanska tradicija prinaša termina *univerb* in *univerbat*, ki je kot najrelevantnejši sprejet tudi v slovakistiki, v razpravi Buttlerjeve se v slovenistiki prvič pojavi izraz *univerbizem*.⁷

Kot merilo presoje primernosti izraza je smiselno upoštevati vraščenost podobno strukturiranih prevzetih izrazov v slovenski jezikoslovni terminologiji. Termin *univerb* ima edino strukturno vzporednico le v jezikoslovnem terminu *adverb* kot prevzetem izrazu za slovenski prislov. Sprejetih prevzetih jezikoslovnih izrazov z izglasjem na *-at* je po SSKJ 2 in SP 2001 nekaj več, npr.: *adstrat*, *denotat*, *hiat*, *predikat* in *substrat*, medtem ko je izrazov na *-izem*, povezanih z lingvistično terminologijo, okrog 40 z najpogostejšim pomenom ‚element x-jezika v kakem drugem jeziku‘ (npr. *hrvatizem*). Drugi pomeni so redkejši, in sicer ‚element v knjižnem jeziku, značilen za pokrajino ali širše območje (npr. *provincializem*) oz. značilen za določen čas (npr. *arhaizem*)‘, še redkeje v pomenu lastnosti (npr. *purizem*), slovničnega pojava (npr. *sinkretizem*) ali v pomenu skupnega imena (npr. *vokalizem*).

S stališča pogostnosti sta primerna tako izraza *univerbat* in *univerbizem*.⁸ Vendar se zdi, da je slednji skoraj preveč obremenjen s prototipnim pomenom ‚značilen izraz nekega jezika v drugem‘, kar ga oddaljuje od bistva, ki naj bi ga zajel kot termin, ki mora poimenovati rezultat nekega specifičnega tvorbenega postopka. V nadaljevanju bomo uporabili predlagana slovenska termina, tj. *poenobesedenje* in *poenobesedenka*.

2.2 Značilnosti poenobesedenja

Iz kritične presoje različnega pojmovanja poenobesedenja v slovakistiki (Palková 2015) je mogoče povzeti nekaj temeljnih orientacijskih značilnosti. (1) V izhodišču poenobesedenke lahko nastopa samo besedna zveza iz dveh predmetnopomenskih besed, zato tipi besednih zvez iz samih nepredmetnopomenskih besednih zvez (predložne, vezniške ali členkovne) v to kategorijo ne sodijo. (2) Enačenje besedotvorja in poenobesedenja je netočno. Poenobesedenje namreč ne nastaja le besedotvorno, čeprav je ta način najpogostejši. Večbesedno poimenovanje in njegova poenobesedenka sta sinonima in morata pripadati enaki besedni vrsti. (3) Razmerja med besedno zvezo in enobesednim sinonimom z drugačnim korenem ni mogoče šteti za poenobesedenje (*dežni plašč – balonar*), ker ni motivacijskega razmerja. (4) Krajšanje zloženk (*deciliter – deci*) ali redukcija tročlenske besedne zveze na dvočlensko (*visoka ekonomska šola – visoka*

⁷ Izraz *univerbizem* v poljski razpravi uporabi tudi Wtorkowska (2011).

⁸ Pri slednjem se pojavi še pomislek, da predlagan podobno strukturiran termin (*frazelogizem*) na področju frazeologije ni nikoli zaživel. Potreben bi bil še premislek o potencialu termina *univerbem*, ki se vklaplja v terminološki sistem že prevzetih jezikoslovnih terminov (*fonem*, *morfem*, *stilem*, *teorem* ...).

ekonomska) ni poenobesedenje. Prvi primer odstopa od definicijske zahteve, da je motivant večbesedno poimenovanje, drugi zato, ker rezultat ni ena beseda. (5) V podstavi poenobesedenke je vselej stalna besedna zveza, ki je lahko nevtralna⁹ (*ležalna podloga* → *ležalka*), je večbesedni termin (*B/basedowova bolezen* → *bazedovka*), večbesedno lastno ime (*Partizanska cesta* → *Partizanska*) ali redkeje frazem (*fatalna ženska* → *fatalka*). Tvorjenke kot npr. *nadzorovati* ← *imeti nadzor* ali *korakati* ← *delati korake* niso poenobesedenke, ker so nastale iz proste besedne zveze.¹⁰

2.3 Vrste poenobesedenja

Upošteva je tipologijo poenobesedenja v slovaščini, je mogoče tudi v slovenščini prevzeti in prepoznati naslednje štiri temeljne načine.¹¹

Najpogostejše je besedotvorno, znotraj katerega nastajajo tvorjenke, med katerimi prevladujejo izpridevniške samostalniške izpeljanke (*sprejemec* ← *sprejemni izpit*). Vidiki opisa in bistvene značilnosti sufiksalne univerbizacije bodo predstavljene na podlagi rezultatov analize slovenskega slovarskega gradiva iz *Slovarja novejšega besedja* v točki 3.

Z morfološkim poenobesedenjem nastaja določen tip substantiviziranih pridevniških poimenovanj (*diplomska* ← *diplomska naloga*). V slovaščini je prepoznan kot najstarejši tip poenobesedenja, ki je danes manj produktiven, sicer pa tudi poimenovalno neenoten, saj ga slovaški avtorji imenujejo različno: univerbizacija s substantivizacijo ali tudi eliptična univerbizacija.

Morfološko poenobesedenje dosledno ločijo od običajne substantivizacije po merilu, da je za prvo pogoj stalna besedna zveza (*bolniška odsotnost* → *bolniška*), pri običajnem posamostaljanju pa nastopa le prosta besedna zveza (npr. *lep ženska, grda ženska* → *lepa, grda* (*Grde ne mara, lepe pa ne dobi* ← *Grde ženske ne mara, lepe ženske ne dobi*)). Posamostaljanje pridevnika je razumljeno kot postopek, pri katerem gre za prehajanje ene besedne vrste v drugo tako, da namesto analitičnega (pridevnik + samostalnik) pride do sintetičnega poimenovanja, tj. do posamostljene pridevniške besede. Formalno jedrna samostalniška enota izgine, vendar se njene slovnične lastnosti prenesejo na pridevnik. Substantivizirani pridevnik in motivirajoči pridevnik iz skladske podlage pa vstopita v razmerje besednovrstne homonimije. Slovaški avtorji dosledno ločujejo univerbizacijo s substantivizacijo od običajne elipse. Elipsa je lahko ustaljena (leksikalizirana, sistemska) ali aktualna (kontekstualna, situacijska). Morfološke poenobesedenke so zato vselej rezultat leksikalizirane elipse, ki ima za

⁹ Za nevtralne stalne besedne zveze v slovaščini štejejo vse stalne besedne zveze, ki so skladske motivirane, a niso motivirane frazeološko, lastnoimensko ali terminološko.

¹⁰ Čermák (2012: 194) eksplicitno izpostavi, da je univerbizacija omejena na samostalniško besedno vrsto. Podobno stališče je zaslediti tudi v drugih slovanskih jezikih, ki se večinsko ukvarjajo s samostalniki in izjemno redko k univerbizaciji prištevajo glagolske tvorjenke.

¹¹ Palková (2015: 326–30) navaja še nekaj t. i. prehodnih tipov univerbizacij, ki so pri različnih slovaških avtorjih tudi različno interpretirani. Primeri za vsakega od tipov poenobesedenja so slovenski.

nasledek nastanek nove leksikalne enote. Aktualna elipsa je značilnost spontanega govora, medtem ko podatke o leksikaliziranosti besedne zveze, iz katere z elipso nastane nova slovarska enota, naj bi prinašali slovarji.

Semantično poenobesedenje je podobno kot morfološko kontekstualno pogojeno. Za tako nastalo poenobesedenko je značilno, da je izrazno enaka z besedo, ki v jeziku že obstaja. Pogoj za tako tvorbo je semantična motivacija, ki jo spremlja sintaktična demotivacija. Na temelju stalne besedne zveze vznikne nov pomen enobesednega poimenovanja, ki je v rabi pogosto omejen na neknjižni jezik.¹² Slovaškim primerljive zglede bi lahko našli tudi v slovenščini. Lahko nastajajo iz dvočlenske stalne besedne zveze (*materina dušica* → *dušica*) ali iz več členov (*Ministrstvo za znanost in šport* → *Ministrstvo*). Palková (2015: 321–24) ugotavlja, da je semantično poenobesedenje lahko dvovrstno. Pri prvem, imenovanem kvantitativno-semantično, je opuščena privedniška sestavina besedne zveze, poenobesedenka je enaka že obstoječemu leksemu v jeziku s to posebnostjo, da med že obstoječo in novonastalo besedo nastopi kvantitativno razmerje specifikacije, ker ima poenobesedenka (lastno ali občno ime) zožan pomen, npr. (*Matica* ← *Slovenska matica*; *Britanija* ← *Velika Britanija*; *pas* ← *vozni pas*).

Drugo, imenovano kvalitativno-semantično poenobesedenje, je bolj heterogeno (npr. v SSKJ 2 *panel* ← 1. pog. *panelna plošča*; 3. publ. *panelna diskusija*;¹³ *plastika* ← 3. pog. *plastična masa*; ← med. žarg. *plastična operacija*; ← voj. žarg. *plastično razstrelivo*). Med izrazno enakim primarnim leksemom in sekundarno poenobesedenko gre za metaforični ali metonimični odnos. V to skupini se v slovaščini poleg občnoimenskikh sestavin (*plazemski televizor* → *plazma*) uvrščajo tudi primeri z lastnoimenskimi sestavinami v skladenjski podstavi (*A/alzheimerjeva bolezen* → *alzheimer*).¹⁴ Že izbrana primera kažeta, da spolsko ujemanje ni nujno.

Pri abreviacijskem poenobesedenju med stalno večbesedno zvezo in kratico nastopa sinonimno razmerje. Ta tip tvorbe je tipičen le za pisna besedila (*SMC* ← *Stranka modernega centra*), v govornem rabi pogosteje nastopajo izkratične izpeljanke (*SMC-jevec*), zaradi česar taki primeri sodijo k prehodnemu abreviacijsko-besedotvornemu tipu poenobesedenj. Prototipne abreviacijske poenobesedenke so inicialne krajšave (*NK* ← *nogometni klub*), pogosto tudi iz lastnih imen (*UKM* ← *Univerzitetna knjižnica Maribor*). Število motivirajočih besed v skladenjski podstavi je v razponu od dve in več (*VS* ← *Varnostni svet*; *EMŠO* < *enotna matična številka občana*). Glede na spol sledijo spolu jedrne besede ali pa so večinoma moškega spola.¹⁵

¹² S tega vidika semantična univerbizacija sodi k pomenotvornim in ne besedotvornim procesom.

¹³ Primer bi bilo po mnenju Palkové mogoče interpretirati kot besedotvorno univerbizacijo s trunkacijo tvorbenega ali oblikoslovnega morfema.

¹⁴ Palková (2015: 322) navaja, da je v slovaški literaturi za ta tip tvorbe mogoče najti tudi termin desufiksacija.

¹⁵ Palková (2015: 326) v raziskavi med abreviacijske univerbate ni prištevala: (a) kemijskih formul (*dušikov oksid* → *NO*), (b) merskih enot (*meter na sekundo* → *m/s*), (c) akademskih nazivov (*doktor farmacije* → *PharmDr.*) in (č) tistih kratic, ki so motivirane s tujo besedno zvezo, če se rabi v slovaščini domača zveza (*North Atlantic Treaty Organization/ Severnoatlantsko zaveznštvo* → *NATO*).

3 Merila opisa besedotvornega poenobesedenja v slovenščini

Besedotvorno poenobesedenje je zaradi primerljivosti v danem in/ali morebitnem primerjanem jeziku smiselno opisati po enakih načelih, ki zajemajo značilnosti skladenjskih podstav, vstopajočih v postopek poenobesedenja, in tvorjenk (poenobesedenk) kot rezultatov postopka, strukturiranih iz podstavnega in obrazilnega dela.

Za najpogostejši in besedotvornosistemsko najbolj predvidljiv tip velja izpeljavno (sufiksialno) poenobesedenje, pri katerem se poobrazili jedrna sestavina iz stalne besedne zveze. Predlagana merila sistematičnega opisa izhajajo iz analize 94 leksemov iz *Slovarja novejšega besedja* (SNB 2012), ki v etimološkem razdelku vsebujejo pojasnilo »univerbizirano iz«, in za katere velja, da so vsi samostalniške izpeljanke, pripadajoče besedotvornemu (sufiksialnemu) tipu poenobesedenj (Stramlijič Breznik 2017).

3.1 Skladenjska podstava poenobesedenk

Poenobesedenke so samostalniške izpeljanke, nastale iz ustaljenih besednih zvez več tipov:

- (1) Večbesedni strokovni termini, ki se v neozkostrokovnih komunikacijskih situacijah često poenobesedijo, zato je univerbizacija lahko eden od procesov, ki vodijo k determinologizaciji, npr. (*dovozna cesta* → *dovoznica*).¹⁶
- (2) Lastnoimenske večbesedne zveze, ki jih primeri iz SNB ne vključujejo, a to ne pomeni, da takih primerov ni. Spletno iskanje je dalo kar nekaj zgledov, med katerimi izpostavljam primer poenobesedenke, nastale iz imena blagovne znamke po vzorcu (*Peggy nogavice* oz. *nogavice Peggy* → *pegice*) z različno stopnjo pisne podomačitve (npr. pri blagovni znamki čevljev *uggice/ugice*).
- (3) Nevtralne besedne zveze oz. kolokacije¹⁷ kot npr. *emocionalni človek* → *emocionallec*, *individualni človek* → *individuallec*.
- (4) Frazeološke zveze, ki so sicer redkejše, a možne in najdene tudi v SNB (*fatalna ženska* → *fatalka*).

Večbesedni leksemi kot izhodišče za poenobesedenje so strukturno najpogosteje dvočlenske podredne samostalniške besedne zveze, sestavljene iz levega prilastka (pridevnika) in jedrnega samostalnika (96,8 %): *brisalna tipka* → *brisalka*. V zelo majhnem deležu (3,2 %) so zveze tročlenske, ko gre za razvit levi prilastkovni del in zato za strukturo pridevnik + pridevnik + jedrni samostalnik (*devetletna osnovna šola*

¹⁶ Determinologizacija je definirana kot prehod termina v splošnosporazumevalno rabo oz. prehod termina iz terminologije v splošno leksiko, torej iz ozko specializiranih strokovnih ali znanstvenih besedil, ki nagovarjajo zelo specializiranega naslovnika, v besedila, ki so namenjena širši javnosti (Žele 2004a: 77–91, Žele 2004b: 133–48, Žagar 2005: 35–48).

¹⁷ Gre za termin, ki pokriva neterminološke, nefrazeološke in nelastnoimenske besedne zveze. V slovaščini so definirane kot ustaljene zveze, ki so skladenjsko motivirane, in se v angleškem govornem okolju zanje uporablja izraz kolokacije. Vrbinčeva (Vrbinc 2001: 51) opredeli kolokacije kot »zveze dveh ali več besed, ki se pojavljajo v različnih predvidenih slovničnih vzorcih, sopojavljanje v takih slovničnih vzorcih pa je pričakovano in ne naključno.«

→ *devetletka*) ali za razvit desni prilastkovni del in zato strukturo jedrni samostalnik + pridevnik + samostalnik (*prejemnik socialne podpore* → *sociallec*).

3.2 Besedotvorna podstava poenobesedenk

Značilnosti podstavnih pridevnikov lahko opišemo glede na njihove obrazilne lastnosti. Analiza slovarskih poenobesedenk kaže, da so kot podstava najpogostejši (75,5 %) pridevniki z obrazilom *-(en/len)*: *eksterni izpit* → *eksterec*; pridevnikov na *-(s/š)ki* je manj (20,2 %): *makadamska cesta* → *makadamka*; majhen delež je takih z obraziloma *-ji* (2,1 %): *boljšji sejem* → *bolšjak* in *-ov* (1 %), npr. *pehtranova potica* → *pehtranka*.

Podstavnih pridevnikov v poenobesedenkah so navadno že tvorjeni, in to z izpeljavo (77,7 %): *kristalka* ← *kristalna solata* (*kristalen* ← *kristal*); z zlaganjem (15,9 %): *starodobnik* ← *starodobni avtomobil* (*starodoben* ← *stara doba*) in manjši delež (6,4 %) predstavljajo pridevniki, nastali s sestavljanjem: *dodiplomec* ← *dodiplomski študent* (*dodiplomski* ← *prej kot diplomski*).

Podstavnih pridevnikov v procesu poenobesedenja v visokem deležu (82 %) doživijo krnitev, in sicer obrazil: *-en/len* (*depresiv-ec* ← *depresiv-en*¹⁸ *človek*; *minimal-ec* ← *minimal-ni dohodek*); *-ski/ški* (*dopoldan-ec* ← *dopoldan-ski uslužbenec/vlomilec*; *računaln-ica* ← *računalni-ška učilnica*) in obrazila *-ov* (*pehtran-ka* ← *pehtran-ova potica*).

Delež primerov brez trunkacije je mnogo nižji (18 %), npr.: *-an* + *-ik* (*antivirusn-ik* ← *antivirusni program*); *-an* + *-ica* (*dvopasovnica* ← *dvopasovna cesta*); *-èn* + *-ka* (*zgoščen-ka* ← *zgoščena plošča*); *-ji* + *-ak* (*bolšj-ak* ← *boljšji trg*); *-ji* + *-ik* (*jutranj-ik* ← *jutranji napovedovalec*).

3.3 Obrazilne značilnosti poenobesedenk

Obrazilo je sestav besedotvornega in končniškega morfema, s slednjim pa je podana tudi informacija o spolu tvorjenke. Le-ta je pri poenobesedenkah v razmerju do spola jedrne besede iz večbesedne zveze le redko spremenjen. Enako velja za slovnične lastnosti analiziranih poenobesedenk iz SNB, s čimer se potrjujejo ugotovitve številnih raziskovalcev poenobesedenja tudi v drugih južnoslovanskih jezikih.¹⁹ Ali je večina poenobesedenih tvorjenk v slovenščini res moškega spola (57,4 %), kot kažejo primeri SNB, zaradi majhnega gradivnega korpusa ni mogoče z gotovostjo potrditi.

Med obrazili moškega spola sta pogostejša *-ec* (*depresivec*) in *-ik* (*razvojniki*) s skoraj 44-odstotno in 12-odstotno zastopanostjo, zelo redko pa *-ak* (*bolšjak*) in *-ar* (*hrbteničar*), omejena na po en primer. Pri ženskem spolu je več tvorjenk s *-ka* (*prisilka*)

¹⁸ Tu se zastavlja vprašanje, ali ni v večbesednem ustrezniku, če je stalna zveza, nujna tudi vselej določna oblika pridevnika.

¹⁹ Pogojna izjema je *terenec* ← *terensko vozilo*, pri čemer je *vozilo* srednjega spola. Druga možna razlaga pa bi seveda bila, da je tvorjenka nastala iz besedne zveze *terenski avtomobil*.

kot *-ica* (*jeklenica*) v razmerju 35-odstotne in 5-odstotne zastopanosti, opazno redkejši so primeri z njunima množinskima oblikama *-ke* (*žametke*) in *-ice* (*boksarice*) z zgolj po enim primerom.

Variantnost obrazil nastopa pri istopodstavnih poenobesedenkah. Gradivo potrjuje možno konkurenčnost obrazil: *-ec* z obrazili *-ež* (npr. *depresivec/depresivnež*), *-ik* (npr. *digitalec/digitalnik*), *-ist* (npr. *individualec/individualist*) in *-ovec* (npr. *režimec/režimovec*). Pri ženskospolski množinski obliki obrazila *-ka* se pojavlja vzporedno obrazilo *-ovka* (*žametke/žametovke*).

Analiza slovenskega gradiva se pridružuje ugotovitvam drugih študij o poenobesedenju, saj je tudi v slovensčini največ poenobesedenk s pomenom nosilca/nosilnika lastnosti. Po pogostnosti so padajoče urejene z vzorčnimi primeri naslednje pomenske skupine: (1) poimenovanja oseb (26): *agresivec, biseksualec, depresivec ...*; (2) poimenovanja naprav (10): *daljinec, digitalec, dlančnik ...*; (3) poimenovanja prevoznih sredstev (7): *dostavnik, enoprostorec, starodobnik ...*; (4) poimenovanja infrastrukturnih in drugih objektov (7): *dovoznica, dvopasovnica, makadamka ...*; (5) poimenovanja s področja medijev (6): *dolgometražec, komercialka, tiskovka ...*; (6) poimenovanja s področja izobraževanja (6): *devetletka, eksterec, popravec ...*; (7) poimenovanja s področja računalništva (6): *krmilka, zgoščenska, antivirusnik ...*; (8) poimenovanja s področja prehrane (4): *dunajec, pehtranka, tatarec ...*; (9) poimenovanja pripomočkov (3): *jeklenica, ležalka, spalka*); (10) poimenovanja prostorov (3): *bolšjak, fotokopirnica, računalnica*); (11) poimenovanja gospodarskih družb (3): *nadnacionalka, transnacionalka, večnacionalka*); (12) poimenovanja oblačil (3): *boksarice, plisirka, žametke*); (13) poimenovanja s področja financ (3): *minimalec, trajnik, vzajemec*); (14) in poimenovanja drugih posameznosti (7): *anonimka, perzija, totalka ...*.

4 Razlikovalne lastnosti poenobesedenk v odnosu do klasičnih izpeljank

Poenobesedenje kot proces leksikalne motivacije, nastale s skladenjsko demotivacijo, je odraz določenih družbenih premikov, ki prinašajo opazne spremembe tudi v leksikonih sodobnih jezikov. Kot procesu drugotne nominacije se mu priznava specifično mesto pri nastajanju tipa leksike, ki nima zgolj poimenovalne, ampak pogosto dodatno konotativno funkcijo, kar vpliva na ekspresivizacijo jezika. Toda hkrati obstaja možnost, da tako nastala leksika razmeroma hitro izgublja svojo konotativnost in preide med stilno nevtralnno (Vidovič Muha 2000: 100).

Prepoznana vloga poenobesedenk v poimenovalnem sestavu jezika zahteva določitev njihovega mesta tudi v tvorbenem. Pri tem velja upoštevati dejstvo, da poenobesedenje kot tvorbeni postopek predstavlja v jeziku le specifični del tvorbe besed. Največji delež poenobesedenk nastaja s sufiksacijo, torej je treba v prvi vrsti razmejiti izpeljanke, nastale s poenobesedenjem, od klasičnih izpeljank

4.1 Besednovrstnost poenobesedenih in nepoenobesedenih tvorjenk

Eden od pogojev poenobesedenja je t. i. sinonimno razmerje med sočasno obstoječo stalno podredno zloženo samostalniško besedno zvezo z (najpogosteje) levim pridevniškim prilastkom kot motivirajočo besedno zvezo in njeno enobesedno samostalniško ustreznico kot motivirano besedo. Iz tega izhaja, da so poenobesedenke, kot to poudarja tudi Čermák (2012), besednovrstno izključno le samostalniške tvorjenke.

Besednovrstnost tvorjenk, nastalih po klasičnih besedotvornih postopkih, je neomejena ter vključuje poleg samostalniških tudi tvorjenke drugih predmetno- in nepredmetnopomenskih besednih vrst.

4.2 Besedotvorna vrsta poenobesedenih in nepoenobesedenih tvorjenk

V vseh slovanskih jezikih je ugotovljeno, da je za poenobesedenje izpeljava najtipičnejša besedotvorna vrsta.²⁰

Besedotvornovrstno so tudi nepoenobesedene tvorjenke najpogosteje izpeljanke, toda zelo opazen delež jih nastaja tudi z zlaganjem, nato s sestavljanjem in sklapljanjem.

4.3 Skladenjska podstava poenobesedenih in nepoenobesedenih izpeljank

V skladenjski podstavi izpeljanih poenobesedenk je, kot že ugotovljeno, vselej stalna podredna samostalniška besedna zveza z levim prilastkom (*antivirusni program* → *antivirusnik*), lahko tudi z desnim nerazvitim (*nogavice Peggy* → *pegice*) ali razvitim samostalniškim prilastkom (*prejemnik socialne podpore* → *sociallec*), za katero pa lahko obstaja tudi vzporedna struktura z levim prilastkom (*socialni podpiranec* → *sociallec*).²¹

V skladenjski podstavi nepoenobesedenih izpeljank vselej nastopa zaimenska sestavina, npr. *tisti_{1,2} ki je povezan/ima opravka z miz-(o/ami)* → *miz-ar*.

4.4 Pripadnost besedni družini

Tako pri nepoenobesedeni kot poenobesedeni tvorjenki velja, da pripadata besedni družini, ki jo določa motivirajoči leksem. Pri poenobesedenki (*masažn-ik*) je to odvisna prilastkovna sestavina stalne samostalniške besedne zveze (*masažni aparat*), pri nepoenobesedenki (*mas-er*) prav tako nejedrni del skladenjske podstave (*tisti_{1,2} ki masira*). V obeh primerih torej predmetnopomenski del, ki nastopa v besedotvorni podstavi.

²⁰ Palková (2015: 311–12) za slovaščino navaja le 9-odstotno zastopanost zloženk. Med njimi navaja tudi primere medpolsko-priponskih zloženk (npr. *klub prve lige* → *prvoligaš*). Variantnost sestavin v besedni zvezi *klub prve lige* (170 pojavitev), *klub v prvi ligi* (150 pojavitev), *klub iz prve lige* (20 pojavitev), kot jo je mogoče zaslediti v Gigafidi, v slovenščini omaja zahtevano »stalnost besedne zveze«, ki velja za temeljni pogoj poenobesedenja.

²¹ Po podatkih v Gigafidi je besedna zveza z desnim razvitim prilastkom manj pogostejša (31 pojavitev) od druge z levim prilastkom (194 pojavitev) in se zdi mnogo bolj pogovorno zaznamovana.

4.5 Obrazilne lastnosti

Pri nepoenobesedenih tvorjenkah je obrazilna raznolikost že samo znotraj samostalniških tvorjenk zelo velika, medtem ko je obrazilni nabor poenobesedenk omejen le na nekaj tipičnih moško- in ženskospolskih obrazil, srednjepolska pa so sploh izjemna.²²

5 Sklep

Težnje jezikovnega razvoja se zmeraj kažejo kot dvosmerni, nasprotujoči si procesi. Zato tendenci intelektualizacije in s tem terminologizacije jezika kot posledice razvoja znanosti predstavlja protipol demokratizacija in determinologizacija jezika, ki sta odraz povečanega števila aktivnih uporabnikov knjižnega jezika, vpliva množičnih medijev ter povečanega deleža govornih prvin v pisni komunikaciji. Poenobesedenke zaradi svoje ekonomičnosti in vsaj začetne rabe v neformalni komunikaciji predstavljajo spoj obeh tendenc. Porast tako nastale leksike zato zahteva ne samo leksikografsko pozornost, ampak tudi terminološko in jezikovnosistemsko umestitev.

Predlagamo rabo domačih terminov *poenobesedenje* in *poenobesedenka* ter njuni sinonimni prevzeti vzporednici *univerbizacija* in *univerbat* v najožjem in specifičnem pomenu za proces oz. rezultat procesa, ki je pogojen s sočasnim razmerjem med v jeziku obstoječo stalno samostalniško besedno zvezo in iz nje nastalo tvorjenko.

Glede na spoznano iz slovanske tradicije je besedotvorno poenobesedenje:

- (1) postopek, pri katerem iz stalne podredne samostalniške besedne zveze v skladijski podstavi, ki je tip sistemske kolokacije,²³ strukturirane iz pridevnika in samostalnika (redkeje iz samostalnika in desnega (lahko tudi) razvitega samostalniškega prilastka), nastane poenobesedenka, ki je
  - (1a) izpeljanka (*dlančni računalnik* → *dlančnik*);
  - (2) postopek, pri katerem v stalni podredni samostalniški besedni zvezi pride do opustitve jedrne samostalniške sestavine, katere lastnosti prevzame odvisna pridevniška sestavina, in nastane
    - (2a) posamostaljena pridevniška beseda kot rezultat konverzije (*diplomska naloga* → *diplomska*).

Iz predstavljenega izhaja, da se s poenobesedenjem na podlagi merila stalnosti besedne zveze iz skladijske podstave uvaja utemeljeno razlikovanje med navadnimi samostalniškimi (In) izpeljankami (*tisti, ki je svoj* → *svojec*) in poenobesedenimi oz. univerbiziranimi (Iu) izpeljankami (*brezplačni časopis* → *brezplačnik*) ter običajno (Ik)

²² Čermák (2012: 194) opozarja na omejeno število obrazil moškega (*-ak, -ar*) in ženskega spola (*-ka, -ice*), redko srednjega spola (*-ko*), ki nastopajo pri univerbizaciji v češčini. Podobno velja v slovaščini (Palková 2015: 309), kjer sta med najproduktivnejšimi *-ka* in variante obrazila *-ak*).

²³ Čermák (2006: 12–13) loči besedilne, besedilno-sistemske in sistemske kolokacije. Besedilne so neustaljene uzualne zveze besed, ki s skladijskega vidik funkcionirajo kot proste besedne zveze, sem sodijo običajne kolokacije (npr. *letno dovoljenje*) in individualne metaforične kolokacije. Besedilno-sistemske so običajne in pogoste uzualne besedne zveze (*umiti si obraz*). Sistemske kolokacije pa so terminološke, lastnoimenske in frazeološke (*umiti si roke* (kot Pilat)).

konverzijo (ženska z lepoto → *lepota*) in univerbizirano (Iku) konverzijo (*trajna ondulacija* → *trajna*), upoštevaje njeno umeščenost v podtip izpeljavne besedotvorne vrste.

VIRI IN LITERATURA

- Kristina ANŽELJ, 2015: *Poenobesedenje z vidika sistemske predvidljivosti: Diplomsko delo*. Ljubljana: FF.
- Danuta BUTTLER, 1977: Nektore problemy opisu zjawisk uniwerbizaciji. *Slavistična revija* 24/4. 435–48.
- František ČERMÁK, 2006: Kolokace v lingvistice. Ur. F. Čermák, M. Šulc. *Kolokace. Studie z korpusové lingvistikky*. Svazek 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 9–16.
- František ČERMÁK, 2011: *Morfematika a slovtvorba češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- Juraj FURDIK, 2004: *Slovenská slovtvorba*. Ur. M. Ološtiak. Prešov: Nauka.
- Jan HORECKÝ, Klara BUZASSYOVA, Jan BOSAK, 1998: *Dinamika slovnjej zasoby sučasney slovenčiny*. Bratislava: Veda vydavateľstvo Slovenskej akademie vied.
- Goran MILAŠIN, 2017: Univerbizacija iz ugla srpske derivatologije. *Univerbazija/univerbazacija u slavenskim jezicima*. Ur. A. Šehović. Sarajevo: Slavistički komitet. V tisku.
- Lenka PALKOVÁ, 2015: Univerbizácia – syntaktická demotivácia. *Viacslovné pomenovania v slovenčine*. Ur. Martin Ološtiak. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- Marko SNOJ, 2016: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. Na spletu.
- Irena STRAMLJIČ BREZNIK, 2017: Univerbizacija v slovenski slovarski praksi. *Univerbazija/univerbazacija u slavenskim jezicima*. Ur. A. Šehović. Sarajevo: Slavistički komitet. V tisku.
- Amela ŠEHOVIĆ, 2012: Univerbazija u bosanskom jeziku. *Tvorba reči i njeni resursi u slovenskim jezicima*. Ur. R. Dragičević in B. Čorić. Beograd: Filološki fakultet. 407–17.
- Jože TOPORIŠIČ, 1992: *Enciklopedija slovenskega jezika*. Ljubljana: CZ.
- Jože TOPORIŠIČ, 2000: *Slovenska slovnica*. Četrta, prenovljena in razširjena izdaja. Maribor: Obzorja.
- Ada VIDOVIČ MUHA, 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje: govorica slovarja*. Ljubljana: ZIFF.
- Ada VIDOVIČ MUHA, 2011: *Slovensko skladensko besedotvorje*. Druga dopolnjena in razširjena izdaja. Ljubljana: ZIFF.
- Marjeta VRBINC, 2001: Kolokacije in rojeni govorniki slovenščine – pomen vključevanja kolokacij v dvojezične slovarje. *Zbornik za učitelje slovenščine kot drugega/tujega jezika (Skripta, 5)*. Ur. E. Kržišnik. Ljubljana: FF UL. 51–63.
- Maria WTORKOWSKA, 2009: Zjawisko uniwerbizacji w języku słoweńskim. *Riječ: Časopis za filologiju* 15/2. 151–61.
- Maria WTORKOWSKA, 2010: Elipsa jako sposób uniwerbizacji w języku polskim i słoweńskim. *Riječ: Časopis za filologiju* 16/5. 105–15.

- Maria WTORKOWSKA, 2011: Wybrane procesy uniwerbizacji w języku polskim i słoweńskim (na przykładzie derywacji paradygmatycznej). *Poludniowosłowiańskie Zeszyty Naukowe: Język, literatura, kultura* 8. 27–38.
- Mojca ŽAGAR, 2005: Determinologizacija (na primeru terminologije fizike). *Jezik in slovstvo* 50/2. 35–48.
- Andreja ŽELE, 2004a: Andreja: Stopnje terminologizacije v leksiki (na primerih glagolov). *Terminologija v času globalizacije*. Ur. M. Humar. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC. 77–91.
- Andreja ŽELE, 2004b: Aktualizacijsko širjenje/ožjenje pomenja ustaljenega besedja kot odraz besedilne različnofunkcijskosti. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: Členitev jezikovne resničnosti (Obdobja 22)*. Ur. E. Kržišnik. Ljubljana: FF UL. 133–48.
- Andreja ŽELE, 2015: Konverzija v slovenščini. *Jezik in slovstvo* 60/2. 65–77.

SUMMARY

This article discusses the treatment of the concept of univerbation in the little research that exists on the topic in Slovene word-formation theory. On the basis of an examination of the literature about univerbation in Serbian linguistics, and partially in Czech and Slovak linguistics, where it has received much more attention, the author proposes the following Slovene terms for the concept: *penobesedenje* (*univerbizacija*) and *penobesedenka* (*univerbat*). The author offers guidelines for the definition and classification of univerbation into subtypes based on current Slovak research.

In all Slavic languages, the most frequent and predictable type of univerbation word-formation is suffixed univerbation—i.e., univerbation in which the headword from the fixed phrase is transformed into a suffix. In view of the increased use of such formations, it is not surprising that they were the first category of words to which Slovene lexicography explicitly applied the definition of univerbation. Based on an analysis of lexemes from the dictionary *Slovar novejše leksike* (Dictionary of contemporary vocabulary) with the label “univerbation from,” criteria are proposed for a systematic word-formational description, also taking into account the characteristics of the syntactic base that undergoes the process of univerbation and produces a univerbate word structured from the characteristic base and suffix. The explanation of the role of univerbates in the terminological system of a language also requires the definition of their role in the system of word formation. In view of this, the paper proposes criteria for the distinction between univerbate and non-univerbate formations.